

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Зенченков І.П.

Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту

Анотація. З моменту становлення України як незалежної держави і подальшого її розвитку, соціальна функція освіти вищих навчальних закладів збільшується. На цей час вже не стає питання про потрібність виховання студентів тому що соціальна функція вищої освіти полягає у передачі загальнолюдських цінностей, специфічним професійним навичкам і правилам соціального саморегулювання у процесі навчання. Тому на кожного майбутнього фахівця покладається завдання усвідомлено реалізувати свої суспільно-професійні і духовні придбання у суспільстві.

Ключові слова: духовність, цінність, фахівець, реабілітація, діяльність, знання, творчість, гуманність.

Аннотация. Зенченков И.П. Духовные ценности специалистов физической реабилитации. С момента становления Украины как независимого государства и последующего его развития, социальная функция образования высших учебных заведений увеличивается. В настоящее время уже не становится вопрос о необходимости воспитания студентов потому что социальная функция высшего образования заключается в передаче общечеловеческих ценностей, специфических профессиональных навыков и правилам социального саморегулирования в процессе обучения. Поэтому на каждого будущего специалиста возлагается задача осознанно реализовать свои общественно профессиональные и духовные приобретения в обществе.

Ключевые слова: духовность, ценность, специалист, реабилитация, деятельность, знания, творчество, гуманность.

Annotation. Zenchenkov I.P. The Spiritual values of specialists of physical rehabilitation. From the moment of becoming of Ukraine as independent state and subsequent his development, the social function of formation of higher educational establishments is multiplied. Presently already a question does not become about the necessity of education of students, because the social function of higher education consists in the transmission of common to all mankind values, specific professional skills and to the rules of social self-regulation in the process of teaching. Therefore on every future specialist a task realized to realize it publicly professional and spiritual acquisitions in society is laid.

Keywords: spirituality, value, specialist, rehabilitation, activity, knowledge, creation, humanity.

Вступ.

Розвиток соціально-економічних перетворень в Україні, інтеграція її в європейське суспільство, створює потрібність у фахівців нового якісного рівня. Це у свою чергу впливає на зростання науково-педагогічних досліджень, яке характеризується подальшою розробкою процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Найбільш пріоритетний характер є питання, що стосуються педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу, внаслідок того, що від їх успішного рішення залежить підвищення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Особу гостроту і актуальність придбавають питання, що стосуються підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації. Тому що фізична реабілітація є однією з нових фахових спеціальностей у галузі фізичної культури і спорту. І перед фізкультурними вищими навчальними закладами стоїть найважливіша задача щодо підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації до професійної діяльності.

Професійна діяльність фахівців фізичної реабілітації пов'язана з організацією і проведенням занять з метою відновлення або заміни втрачених функцій окремих органів, систем чи організму у цілому. Тому у практичній діяльності вони стикаються з проблемами відновлення здоров'я людей після травми або хвороби, проведення профілактичних заходів, корекція розвитку підростаючих дітей різного віку, догляд за хворими та ін. [9, 2, 8]

Згідно з перерахованими проблемами можливо зробити висновок, що фізична реабілітація входить до медичної, соціальної, психологічної реабілітації і вона включає до себе систему заходів щодо відновлення або компенсації фізичних можливостей та інтелектуальних здібностей, поліпшення фізичних якостей; є формою підвищення функціонального стану організму; поліпшення фізичних якостей, психоемоційної стійкості, й адаптаційних резервів організму людини засобами і методами фізичної культури елементів спорту і спортивної підготовки, масажу, фізіотерапії і природних чинників.

У зв'язку з цим фахівці фізичної реабілітації у своєї професійної діяльності повинні використовувати знання з педагогіки, методику фізичної культури психології, медико-біологічних дисциплін та ін. Наскільки фахівці фізичної реабілітації володіють професійною майстерністю, знаннями і вміннями, які отримані у процесі професійної підготовки, залежить якість використання реабілітаційних заходів.

Підвищення професіоналізму у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації є важливим завданням, оскільки від їх компетентності залежить здоров'я і фізичний стан дорослих і дітей. В коло діяльності фахівця з фізичної реабілітації входить: відновлення та корекція фізичного стану людей після травм, проведення різних профілактичних заходів. Для цього фахівцям фізичної реабілітації потрібні глибокі знання і навички. Проте підвищення якості й рівня знань у студентів спеціальності фізична реабілітація призводить до того, що у майбутніх фахівців формується „механічний підхід” до людини, як до медико-біологічної системи. В результаті у студентів втрачається розуміння соціального значення і духовної сутності людини, і вона вже розглядається ними, як

біологічна істота. Формується вузько-прагматичний підхід, раціоналістичне відношення до світу. Таким чином, існуюча професійна підготовка має технологічний характер і не дає можливості сформувати в них духовні цінності у відношенні до хворої людини.

В практиці люди, проходячи реабілітаційні заходи, чекають від фахівців з фізичної реабілітації порозуміння, прояви уваги і доброти, любові, співпереживання й участі в їх долі. Таке можливе тільки від людини високо духовно розвинутої, яка зможе принести в реабілітаційний процес повноту почуттів і співпереживання, прояву творчості, знайти гуманістичну сутність реабілітації. У цьому аспекті формування духовних цінностей у студентів, відповідного відношення до свого здоров'я і здоров'я оточуючих, стимулювання фізичного і духовного саморозвитку виступає важливою проблемою вищої освіти.

Робота виконана за планом НДР Донецького державного інституту здоров'я, фізичного виховання і спорту.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати духовні цінності фахівців фізичної реабілітації.

Завдання дослідження - визначити сутність духовних цінностей фахівців фізичної реабілітації.

Результати дослідження.

Духовність являє собою внутрішню енергетичну силу особистості, стрижень життя, ієрархію загальнолюдських національних цінностей, а також творчості за законами Краси.

Через вчинки та діяльність людини реалізується духовність і вона постає як відповідальний суб'єкт життєтворчості. Духовність у свою чергу проявляється через духовні цінності особистості.

У ході нашого дослідження необхідно визначити ті духовні цінності, які потрібно формувати у майбутніх фахівців із фізичної реабілітації у процесі професійної підготовки. Фахівці із фізичної реабілітації у своїй діяльності повинні бути професіоналами, проявляти гуманне ставлення до людей і мати творчий підхід у своїй роботі.

Щоб бути професіоналом своєї справи, сучасним фахівцям з фізичної реабілітації необхідно вміти відчувати настрій хворої людини, її емоційний та внутрішній стан, запити, бажання, тобто своєю душею відчувати її душу. Важливо так будувати реабілітаційний процес, спілкування з хворими людьми, щоб за бажанням якнайкраще виконати реабілітаційні заходи, використанням творчих підходів до методів та методик проведення реабілітаційних заходів, не втратити здатність жаліти, співчувати, радіти спілкуванню з людьми, вміння бачити красу у звичайних речах.

Як вважає психолог-дослідник А. Маркова, „Професіоналом можна рахувати людину, яка оволоділа нормами професійної діяльності, професійного спілкування і здійснює їх на високому рівні, добиваючись професійної майстерності, дотримуючи професійну етику, слідуючи професійним ціннісним орієнтаціям; який змінює і розвиває свою особу і індивідуальності засобами професії; який прагне внести творчий внесок в професію, збагативши досвід професії; який прагне і уміє викликати інтерес суспільства до результатів своєї професійної діяльності, сприяє підвищенню ваги і престижу своєї професії у суспільстві, гнучко враховує нові запити суспільства до професії” [4, с.254].

Таким чином, бути професіоналом своєї справи для майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, це не тільки мати знання та уміння професійної діяльності, але також мати ціннісне ставлення до своєї професії. Ціннісне ставлення до своєї професії – це перш за все ціннісне ставлення до знань та їх творче використання у процесі діяльності.

Діяльність фахівця фізичної реабілітації може бути наповнена проявами етичних, естетичних і теоретичних духовних цінностей. Ці цінності можуть бути здібностями людини, які вона проявляє у своїй діяльності. Але це здібності можуть стати цінностями лише при умові, якщо людина проявляє до них ціннісне ставлення і вони мають гуманістичне направлення. У сфері естетичних духовних цінностей фахівець фізичної реабілітації може проявити у своїй діяльності творчі здібності. Творчі здібності у діяльності фахівця фізичної реабілітації реалізуються через: знаходження оптимальних рішень у нестандартних ситуаціях; прагнення на відкриття нового; усвідомлення свого досвіду; створювати нові оригінальні ідеї; розрешати проблемні ситуації; бачити проблему по новому і удосконалювати процес; прагнення до гармонії і краси у процесі реабілітаційних заходів; прагнення до нових знань. Отже фахівець фізичної реабілітації повинен бути творчою людиною.

Адже тільки для людини, яка прагне до творчості, як вважає Я. Пономарьов, характерні оригінальність, ініціативність, висока саморегуляція, висока працездатність і для неї важливо не тільки досягнення мети у праці, але і сам процес [7]. На думку Б. Ананьєва, до творчої людини належать такі властивості, як глибина і гострота мислення, незвичайність постанови питання і його рішення, інтелектуальна ініціатива [1]. В. Петровський до важливих якостей творчої особистості відносить варіативність і гнучкість [6].

Але проява творчих цінностей неможлива без знань. Тому для прояву творчих цінностей у діяльності фахівця фізичної реабілітації необхідні теоретичні духовні цінності – знання. Таким чином, знання для студентів повинні бути як цінність. Як вважає В. Сластьонін: „Цінності-знання – це визначеним образом упорядкованої організована система знань і умінь, що представлена у вигляді педагогічних теорій розвитку і соціалізації особистості, закономірностей і принципів побудови і функціонування навчального процесу” [5, с.119]. Звідси слідує, що у процесі професійної підготовки майбутні фахівці фізичної реабілітації у повній мірі повинні оволодіти фундаментальними знаннями, мати змогу творити, орієнтуватися в інформації що необхідно для його професійної діяльності, і це відноситься до „цінності-знання”.

Відносно питання знань існують різні погляди: від безумовного визнання науки і знань як цінності, до твердження, що знання не мають великої цінності для суспільства Глибоку повагу перед знаннями демонстрував Сократ. Сучасний проповідник ери „великого поновлення наук” Ф. Бекон проголосив: „Знання – сила”. Засновник європейського раціоналізму Р. Декарт, у пошуках істини, надав знанням, мисленню онтологічний статус: „Я мислю – значить існую”. Інші філософи сциєнтизму, позитивізму, матеріалізму вбачали знання, науку вищими досягненнями та цінностями людського буття: знання – абсолютна цінність.

Протилежну думку, сумнівну цінність знань виражає цар Соломон у книзі „Еклесіаст”: „Хто примножує знання, примножує скорботу”. У середні віка вважали, що знак небесного благовоління є розумова простота, убогість розумом. До розчарування, песимізму відносно знань, привела і науково-технічна революція ХХ століття, з погляду їх корисності для людей, хоча спочатку вона викликала ейфорію. Але без знань неможливий прогрес і у сучасний час неможливе існування людства. Тому звідси слідує висновок, що наукові знання, позитивна наука – велика цінність. І коли хтось вказує на антицінність знань, науки, він вказує перш за все на зловживання результатами наукових досягнень і винаходів. Вина у цьому випадку повинна покладатися не на науку, а на тих хто експлуатує знання у економічних, політичних і ідеологічних цілях. Але самі знання є цінністю людського буття.

У діяльності фахівців з фізичної реабілітації мати знання і ціннісне ставлення до них – недостатньо. В практиці зустрічаються багато непередбачених обставин, завдяки яких у реабілітаційні заходи фахівцям необхідне щось додавати. Тому використання багатьох методів та методик реабілітації залежить від того, як їх можливо пристосувати до кожної людини і місця де проходить процес реабілітації. Додавати щось нове для забезпечення процесу реабілітації залежить від творчого використання знань. Таким чином творчість фахівців з фізичної реабілітації можливо більш конкретно визначити як процес створення нових шляхів рішення різних типів реабілітаційних завдань. Проява творчості в професійній діяльності залежить від того, наскільки сформовані естетичні духовні цінності фахівців з фізичної реабілітації. Як було зазначено раніше творчість входить до складу духовних цінностей.

Ціннісне ставлення до знань, проява творчих цінностей у професійній діяльності можлива при гуманному ставленні до людини, коли фахівець відчуває що це потрібне для людини. Коли фахівці фізичної реабілітації становлять для себе питання не „Що я можу робити? ”, а питання – „Що я можу зробити для людини, якої потрібна професійна допомога?”, тоді прояв духовних цінностей буде у повній мірі. Духовні цінності повинні проявлятися у професійній діяльності цілісно та у взаємодії, тоді можливо говорити про ціннісне відношення у професійній діяльності. Для цього повинне додати про етичні духовні цінності, про гуманність до людини.

Хвора людина чутко сприймає, а іноді дуже боляче, до себе ставлення, і за цим чітко слідкує. Вона хоче, щоб її поважали, була значуща як повноцінна людина, надавали увагу, співчували, відчувати до себе добре ставлення. І це можливо, коли фахівці з фізичної реабілітації мають гуманістичне ставлення до людини, можуть проявити терпіння, повагу, доброту, співчуття. Все це належить до функцій моралі [3, с.99]. Згідно з цим, можна зробити висновок, що для діяльності фахівців фізичної реабілітації потрібне сформованість гуманістичних цінностей.

Висновки.

Таким чином, фахівці із фізичної реабілітації у своїй діяльності у ставленні до людини проявляють духовно-гуманістичні цінності, реабілітаційні заходи неможливі без прояву духовно-творчих цінностей і цінностей знань.

Тому для підготовки фахівців нового якісного рівня, необхідно, щоб процес професійної підготовки включав формування духовних цінностей студентів спеціальності фізична реабілітація.

Подальша розробка цієї проблеми буде більш детально розглядатися у дисертаційній роботі. Деякі питання і результати дослідження будуть надруковані у наступних статтях.

Література

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды. В 2т. / Под ред. А.Бодалева, Б.Ломова – Т1., М.: Педагогика, 1980. – 213с.
2. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі «фізичне виховання і спорт»: Навчальний посібник. – Вид. 3-є, випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2004. – 176 с.
3. Козленко В.Н. Проблема креативности личности // Сб. Психология творчества: общая, дифференциальная, прикладная. Под. ред. Я.А. Пономарёва. – М., 1990. – С.131-148.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма. – М., 1996. – 309 с.
5. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А.Сластёнин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов. – 4-е изд. – М.: Школьная Пресса, 2002. – 512 с.
6. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъективности Ростов-н-Д.: Феникс, 1996. – 512 с.
7. Пономарёв Я.А. Психология творчества и педагогика – М.: Педагогика 1976. . – 280с., ил.
8. Савченко В. Фізична реабілітація: питання підготовки фахівців у вищих навчальних закладах освіти / В.Савченко, В.Клапчук // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2003. №3/4. – С. 87-90.
9. Физическая реабилитация: Учебник для академий и институтов физической культуры/ Под общей ред. проф. С.Н.Попова. – Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 1999. – 608 с.